

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“- ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ЗБОРНИК

НАУЧНО - СТРУЧНА ТРИБИНА

„ДА СЕ БИДЕ УЧИТЕЛ...“

ШТИП, 2017

ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ

ПЕТТА НАУЧНО-СТРУЧНА ТРИБИНА

„ДА СЕ БИДЕ УЧИТЕЛ...“

одржана на 6.10.2017 година

Штип, 2017

За издавачот:

проф. д-р Соња Петровска, декан

Издавачки совет:

проф. д-р Блажо Боев

проф. д-р Дејан Мираковски

проф. д-р Кирил Барбареев

Уредувачки обор-Editoria Board:

проф. д-р Снежана Јованова-Митковска

проф. д-р Снежана Мирасчиева

проф. д-р Кирил Барбареев

Јазично уредување-LanguageEditor:

Весна Ристова (македонски јазик)

м-р Снежана Кирова (англиски јазик)

Техничко уредување-Technical Editing:

доц. д-р Верица Јосимовска

доц. д-р Оливер Цацков

Дизајан на корица:

проф. д-р Никола Смилков

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

371.124(497.7)(062)

НАУЧНО-стручна трибина "Да се биде учител" (5 ; 2017)

Да се биде учител : зборник на трудови / Петта научно-стручна трибина,
06.10.2017. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев", Факултет за образовни науки,
2017. - стр.100: илустр.6; 25 см

Фусноти кон текстот. - Abstracts кон трудовите. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-470-3

а) Наставници - Улога и функција - Воспитно-образовен процес - Македонија -
Собири

COBISS.MK-ID [105522186](#)

СОДРЖИНА

Предговор	8
Соња Петровска ГЛОБАЛНИОТ КОНТЕКСТ УСЛОВУВА ПРОМЕНА НА УЛОГАТА/УЛОГИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ВО ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС.....	9
Снежана Мирасчиева, Оливер Цацков ЗОШТО ДА СЕ БИДЕ УЧИТЕЛ – ПРИЧИНИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ	13
Т. А. Пачемска, Б. Ј. Тунеска, Г. Макридес, Л. К. Лазарова, М. Митева, С. Пачемска, З. Трифунов, Р. Тимовски МАТЕМАТИЧКА ДЕБАТА – ГЛАСОТ НА УЧЕНИКОТ - БАРАЊЕ ИЗВОНРЕДНОСТ ВО МАТЕМАТИЧКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕКУ ПОДИГАЊЕ НА МОТИВАЦИЈАТА ЗА УЧЕЊЕ / ПРАКТИЦИРАЊЕ МАТЕМАТИКА	20
Марија Иванова УЛОГАТА НА НАСТАВНИКОТ ВО ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА МУЛТИКУЛТУРАЛИЗМОТ И МЕЃУЕТНИЧКАТА КОМПОНЕНТА ВО ЛЕКТИРНИТЕ ИЗДАНИЈА ЗА ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ	27
Елизабета Симоновска СОВРЕМЕНО ВРЕМЕ – СОВРЕМЕНИ УЧИТЕЛИ	33
Роза Николова ДА СЕ БИДЕ УЧИТЕЛ ... „СЕДУМТЕ ПРИНЦИПИ ДА СЕ БИДЕ НАСТАВНИК “	36
Снежана Јованова-Митковска СОВРШЕН УЧИТЕЛ – ЕНИГМА ИЛИ НЕШТО КОН ШТО ТЕЖНЕЕМЕ, СЕ СТРЕМИМЕ	42
Емилија Петрова Ѓорѓева СВЕТСКИ ИСКУСТВА ЗА НАСТАВНИКОТ И НЕГОВАТА ВОСПИТНА УЛОГА	47
Даниела Коцева УЧИТЕЛОТ И СОЦИЈАЛИЗАЦИЈАТА.....	52

Киро Јорданов ПОДУЧУВАЊЕ И УСВОЈУВАЊЕ НА ВЕШТИНИТЕ НА 21ВИОТ ВЕК	58
Ирена Китанова , Емилија Петрова Ѓорѓева МОЖНОСТИ НА ИНТЕРКУЛТУРАЛНОТО ВОСПИТАНИЕ	66
Оливер Цацков МУЗЕИТЕ И НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА	70
Маријана Кротева ПРЕДИЗВИКОТ НА НАСТАВНИКОТ ПО АНГЛИСКИ ЗА СПЕЦИФИЧНИ ПОТРЕБИ.....	76
Данче Николовска Вратевска ОБРАЗОВАНИЕТО, УЧИТЕЛОТ И ЕКОНОМСКИОТ РАСТ И РАЗВОЈ	80
Трајче Стојанов РАЗВОЈ НА КРИТИЧКОТО МИСЛЕЊЕ КАКО КЛУЧЕН ПРЕДИЗВИК ЗА МАКЕДОНСКОТО МУЛТИКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ	84
Кирил Барбареев, Билјана Димковска ФИНСКИ ЛЕКЦИИ ЗА НАШИОТ ОБРАЗОВЕН СИСТЕМ	889
Јадранка Рунчева РЕФОРМСКИ ТЕНДЕНЦИИ ВО УНИВЕРЗИТЕТСКАТА НАСТАВА.....	95

СВЕТСКИ ИСКУСТВА ЗА НАСТАВНИКОТ И НЕГОВАТА ВОСПИТНА УЛОГА

Емилија Петрова Ѓорѓева¹

¹Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

Апстракт

Во реализирањето на воспитната компонента, наставниците се соочуваат со низа потешкотии. Имено, познато е дека процесот на образование се остварува преку конкретни содржини кои се најчесто и конкретни факти, па оттука е многу полесно тие да се операционализираат. Воспитанието се остварува исто така преку одредени содржини кои во исто време се и содржини на образованието. Впрочем, многу човечки и општествени вредности ќе се откриваат и прифаќаат од страна на учениците толку успешно колку што истите се на најдобар начин откриени, протолкувани и поврзани со детското искуство. Значи, иако процесот на воспитание е помалку видлив и конкретен, во најголема мера зависи од наставникот, односно од тоа колку истиот тој ќе го направи достапен до учениците. Така на пример, зборувајќи за природните убавини, или поконкретно за реките и планините, наставникот не смее да се задржи само на образовната компонента која би се однесувала на усвојувањето на имињата на планините и реките во Македонија и местото каде што тие се наоѓаат, туку многу повеќе ќе треба да посвети внимание на развивање на еколошката свест, односно на еколошкото, естетското и моралното воспитание. Грешат оние наставници кои посветуваат внимание само на интелектуалистичката страна, а ги занемаруваат другите компоненти, што ја збогатуваат личноста во социјално - морален и емоционален план.

Клучни зборови: наставник, воспитание, улога.

WORLD EXPERIENCES CONCERNING TEACHERS AND THEIR ROLE IN UPBRINGING

Emilija Petrova Gjorgjeva¹

¹Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev” Stip

Abstract

In realizing the educational component, teachers face a number of difficulties. Namely, it is known that the educational process is realized through concrete contents which are the most frequent and concrete facts, and that is why they are much more easily operationalized. Upbringing is also achieved through certain content which is at the same time educational content. In other words, many human and social values will be discovered and accepted by students as successfully as they are best discovered, interpreted and related to the child's experience. So, although the process of upbringing is less visible and concrete, it depends to a large extent on the teacher, that is, on how the teacher will make it accessible to the students. For example, speaking about natural beauties, or more concretely about rivers and mountains, the teacher should not only dwell on the educational component related to the adoption of the names of mountains and rivers in Macedonia and the places where they are, but more attention should be paid to developing ecological consciousness, that is, to the ecological, aesthetic and moral education. Teachers who pay attention only to the intellectualist side and neglect other components that enrich the person at a social, moral and emotional plan are wrong.

Key words: teacher, upbringing, role.

Образовната компонента е многу полесна за остварување бидејќи како што веќе нагласивме, истата се остварува низ конкретни содржини, цели и задачи. Меѓутоа, реализирањето на воспитната компонента претпоставува и соодветни знаења и способности, односно компетенции што треба да ги поседува секој кој се определил за наставничката професија. Многу често наставникот се чувствува задоволен од тоа како ги реализирал содржините и ги остварил зацртаните цели и задачи, без да посвети внимание на воспитните цели, односно нив ги занемарува некогаш свесно, но некогаш и несвесно. Всушност, занемарувањето е од повеќе причини: недоволно време, и методичка умешност и оспособеност за реализација на воспитните елементи, неподготвеност и немотивираност за работа. Практиката покажува дека на наставниците им требаат дополнителни обуки за успешно реализирање на воспитната компонента. Некогаш оваа компонента се запоставува не само од несакање, туку и од незнаење како истата успешно да се реализира.

Од друга страна пак, факт е дека воспитните задачи значително повеќе зависат од личноста на самиот наставник, од неговата свест за потребата и значењето за засилено воспитно дејствување, токму поради сè поголемото занемарување на оваа функција од страна на семејството.

Во контекст на погоре посоченото, важни се неколку елементи: воспитната функција ќе се реализира толку поуспешно ако самиот наставник се ослободи од мислењето дека првенствено негова улога е само да пренесува знаење, да поучува, да следи и вреднува, односно да го оценува успехот на учениците. Наспроти тоа, наставникот треба да биде свесен дека покрај таа улога има и други. Имено, тој треба да биде успешен педагошки дијагностичар, програмер, планер и организатор на воспитно - образовната работа, а во тие рамки и да го насочува развојот на младата генерација. Наставниците сè повеќе им требаат на учениците и тоа многу повеќе, отколку само да пренесуваат знаења и вештини. Денес, информатичко - комуникациската технологија овозможува стекнување на знаења од различни извори, но разбирањето, човечките гестови, грижата, вниманието, разбирањето на вредностите е сè повеќе поврзано со човечкиот фактор - наставникот и родителите.

Светските искуства во врска со воспитната проблематика се секогаш добредојдени и ние како земја, која настојува со последните концепциски измени да ги следи некои високоразвиени земји во светот, треба тоа да го прави и на полето на воспитното дејствување.

Во САД на дисциплинските проблеми се посветува многу повеќе внимание, отколку на самиот успех што се постигнува во училиштата. Всушност, целокупната просветна власт заедно со раководствата на училиштата и наставниот кадар, се трудат да изнајдат стратегија која би помогнала учениците во американските училишта да се однесуваат поодговорно и подисциплинирано. Од мерките кои се преземаат во американските училишта, а кои се однесуваат на воспитните проблеми, се следниве: превентивни активности, односно училиштата се задолжени да применуваат превентивни програми за обука на учениците, со цел тие да стекнат знаење, вештини и вредности кои го спречуваат насилството во училиштата. Други мерки се подобрување на школската безбедност и подобрување на училишната клима. (Попова - Коскарова, 2008:76)

Во Англија секое училиште задолжително изработува програма за антирасистичко делување, каде се наведуваат и основните принципи на школскиот систем: идентитет,

општество и квалитет. Со таа програма се запознаваат сите ученици, како и нивните родители. Меѓутоа, тоа запознавање не е формално, туку суштинско. Не е доволно да им се рече: „не правете го тоа“, туку низ главните принципи врз кои се заснова англискиот курикулум, се развиваат вредностите и се градат ставови кои помагаат да се надмине дискриминацијата, како и предрасудите во поглед на другиот.

Во Норвешка се поддржува ненаметливо управување со класот. Поголем акцент се става на емпатија, отколку на дисциплина и надворешна контрола. И во секој случај кога се работи со проблематични ученици, повеќето наставници обично користат стратегија за комбинирање на постапките и методите. Имено, повеќе се користи пофалбата за позитивно однесување, кобинирана со опомена за негативното, со тоа што секогаш предност се дава на пофалбата (исто како претходно).

Во Финска, во училиштата посебно се практикува емпатиско комуницирање, што во наједноставна форма кажано, претставува соживување со другиот. За емпатијата да стане дел од однесувањата, неминовно е практикување, односно нејзино вежбање низ воспитно - образовниот систем. Во текот на една недела се спроведува т.н. *недела на емпатијата*, каде учениците практично вежбаат развивање на емпатиски способности. За да се утврдат колку можат емпатиските способности да се развијат преку вежбање, формирани се контролна и експериментална група. Експерименталната група вежбала емпатиско комуницирање и била ставана во проблем ситуации каде било неопходна примена на емпатија, со цел, формалното однесување да се замени со вистинско, човечко однесување и чувствување. (Bratanić, 1996:85)

Резултатите покажале дека по една недела интензивно партиципирање во ситуации каде учениците се ставале во улога на поставување себе си во кожата на другиот, кај експерименталната група биле видливо забележани резултати на емпатиско комуницирање, отколку кај контролната. Всушност, резултатите покажале дека со свесно интенционално делување и активно учество, можно е да се влијае на развој на емпатијата. Посебно се развивале: емоционално прифаќање, емпатиско слушање и меѓусебно разбирање. Посочениот пример е уште еден релевантен доказ дека емпатијата не може да се развие без вежбање или само со теоретско предавање и информации.

Емпатијата, како и другите вредности кај учениците, можат единствено да се развијат низ организирани форми на делување на училиштето, низ практични ситуации, со вежбање и практикување на реални ситуации.

Во Шведска, од најмалата возраст, уште во рамките на предучилишниот период се практикува почитување на другиот, односно доследно спроведување на принципите на мултикултурна средина, каква што е шведското општество.

Во Канада насилството и агресивноста во училиштата се гледа како на најголем проблем во државата. Од дисциплинските проблеми, тука најчесто изразени се следниве: вербална злоупотреба, насилство (на релација ученик - ученик), но многу често и наставниците се мета на напади од страна на учениците. Носењето на огнено оружје сè уште е карактеристика на САД, а помалку на Канада. Во училиштата во Канада децидно се поставуваат овие барања:

- Доследно практикување на канадските вредности: мир, ред и почит кон различностите, односно развивање на културна сензитивност.
- Тоа значи доследно почитување на школските правила, а пред сè значи нулта толеранција за училишното насилство и агресивноста.

Најпознатото правило кое мора да се практикува во сите канадски училишта е т.н. „зацврсти се“ правило, кое се темели на нулта толеранција, а тоа значи ученикот да биде брзо и неотповикливо казнет за своето недолично и проблематично однесување, односно доколку се користи: дрога, алкохол, оружје, или ако навредува некого врз национална основа. Притоа, казната е суспензија од училиштето во траење од една година. Со оглед на тежината на казната, денес, просветните власти во Канада се во потрага по барање на алтернативи на казната суспензија.

Во Австрија и Германија постојат прецизно изградени стандарди за воспитно дејствување. Имено, со самото запишување на ученикот во училиште, на родителот му се доставува кодексот на училиштето со предочување дека истиот треба доследно да се почитува. Секое отстапување, предизвикува последици и за ученикот, но и за родителите, кои финансиски ќе треба да ги компензираат материјалните штети доколку се направат. Меѓутоа, тоа не е најважното. Секое училиште има изградено стандарди за воспитно делување, кои многу често претставуваат и имиџ на училиштето. Имено, родителот се запознава со сите аспекти во кои неговото дете ќе биде поучувано. И тоа не само до образовниот дел, односно кои компетенции ќе ги стекне, туку и во воспитен аспект, во смисла на тоа какво однесување ќе се научи, како ќе се воспитува, кои се ефектите од воспитувањето и тоа од најбанални работи: од учење за пристојно јадење и држење на маса, социјален развој, комуникација, толеранција, стрпливост итн.

За тоа како во Германија се посветува внимание на воспитните аспекти, ќе наведеме една студија на случајот (case study). Пред неколку години, имав гости - мајка и ќерка, наши иселеници кои живеат и работат во Германија. Девојчето беше на возраст од 9 години и заедно со мајка ѝ беа дојдени во Македонија да го погребат таткото во родната земја, кој починал во Германија. И бидејќи беше зимско невреме, летот на авионот за враќање во Германија им беше одложен и останаа кај мене два дена. За тие два дена, од однесувањето на девојчето, јас научив многу повеќе за германскиот систем и за воспитното делување во училиштата, многу повеќе отколку од книгите кои сум ги читал за тамошниот образовен систем. Имено, иако девојчето беше дете на татко - хроничен алкохоличар, кого никогаш во животот го немала видено во трезвена состојба, нејзиното целокупно однесување даваше впечаток како да беше дете на „високи интелектуалци“, а не дете кое растеше во дисфункционално семејство. Мајката, обична работничка во една германска болница, немаше ни доволно познавање од германскиот јазик и со многу трауми од насилното однесување на нејзиниот покоен сопруг.

Однесувањето на детето беше за воодушевување во секој поглед. На пример, аристократско држење на маса, за време на оброците, љубезно замолување доколку нешто и треба, во чинијата секогаш ставаше малку храна, не посегнуваше лакомо по ништо, и на мое инсистирање да земе повеќе, ми одговараше: „Нас во училиште нè учат дека додека не го изедеме тоа што го имаме во чинијата, не смеаме да посегнуваме по друго. На моите прашања од каде научила толку добро да се служи со приборот за јадење, љубезно да го сослуша другиот, да не прекинува никој во разговорот, да не упаѓа во збор и сл., детето секогаш ми одговараше: „Така нè учат во училиште.“ Пред секој оброк, девојчето тивко, ненаметливо кажуваше молитва на германски јазик. Кога ја прашав што значи тоа што го шепоти, таа ми одговори: „Господ е во секој од нас, да се сакаме и да си помагаеме сите“. Коментар не е потребен. И до ден денес, се прашувам: Што ќе се случеше со девојчето, ако наместо во Германија, останеше да живее во такво семејство, во Македонија? Сигурно не ќе беше истото девојче.

За размислување.....

Потребен ли е заклучок по овој презентирани текст, зарем секоја понатамошна расправа не е проблем во училиштата денес. Оттука следното обраќање ќе биде токму во насока на „враќање“ на воспитанието во училиштата и прашањата за начините и моделите како да се реализира воспитната улога на училиштето во современото општество денес.....

Литература

- Bratanić, M (1996), *Kriza odgoja*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Brajsa, P (1995), *Sedam tajni uspijesne škole*, Školske novine, Zagreb.
- Brajsa, P (1988), *Dijete treba iskrenu i sigurnu sredinu*, *Prosvjetni list* 43, Sarajevo.,
- Cowley, S. (2003), *Tajne uspješnog rada u razredu, vjestine, tehnike i ideje*, Školska knjiga, Zagreb.
- *Key Competences for Lifelong Learning*, European Reference Framework, (2006) Education and Training, Education and Culture DG, Lifelong Learning, program Office for Official Publications of the European Communities, Official Journal of the European Union.